GORKİ

KÜÇÜK BURJUVA İDEOLOJİSİNİN ELEŞTİRİSİ

3. BASIM

ORTAM YAYINLARI

MAKSİM GORKİ

KÜÇÜK BURJUVA İDEOLOJİSİNİN ELEŞTİRİSİ

Türkçesi:

ŞERİF HULUSİ

3. Basım

ORTAM YAYINLARI

Sultanahmet. Peykhane S., Sipahi Han

Birinci Bölüm - Küçük Burjuva İdeolojisi

Küçük burjuva, uzun yıllar sürecinde oluşmuş düşünce ve alışkanlıkların dar çemberi içinde sıkışıp kalmış, bu çemberlerin dışına çıkamayıp, kurulu makine gibi düşünen bir varlıktır. Ailenin, okulun, kilisenin, "hümanist" edebiyatın etkisi, "yasaların ruhu", burjuva "gelenekleri" denilen bütün şeylerin etkisi küçük burjuvaların kafalarında bir saatin çarklarına benzer. Küçük burjuva düşüncelerinin küçük çarklarını, küçük burjuvanın rahatına düşkünlüğünü harekete getiren bir zemberek, pek karmaşık olmayan bir cihaz yaratır. Küçük burjuvaların bütün duaları belagat niteliklerini hiç kaybetmeyen şu kelimelerden ibarettir: "Tanrım, bize acı!"

Bu dua biraz daha yetiştirilip, devlet ve toplum karşısında bir hak ve istek olarak ifade edilecek olursa, şu şekli alır: "Beni rahat bırakın, dilediğim gibi yaşayayım."

Gazeteler hergün küçük burjuvaya; İngilizce, dünyanın en iyi insanı; Fransızca, yine dünyanın en iyi insanı; Almanca ya da Rusça, her zaman asil, her zaman dünyanın en iyi insanı olduğunu aşılar.

Oysa, "medeni" dünyanın bu en iyi vatandaşı, neresinden bakarsanız bakın, hıristiyan misyoneri tarafından sorguya çekilen vahşiye benzer. Misyoner vahşiye sormuş:

- Ne istersin? demiş.

Vahşinin verdiği karşılık çok sadedir:

- Çok az çalışmak, çok az düşünmek, ve daha çok yemek.

Öyle bir başka insan tipidir ki küçük burjuva, ciddi bir şekilde öğrenilen düşünme tekniği, onda düşüncenin gelişmesini durdurur. Olayların etkisiyle

kendisine yabancı bir takım düşünceleri benimsediği olur küçük burjuvanın. Ama bu düşünceler onu hasta eder. Örneğin bir cilt hastalığına tutulmuş gibi, sanki böbreklerinde taş varmış gibi olur. O zaman din, karamsarlık, içki, sefahat, rezalet çıkarma, vb. gibi hastalığı, sancılıları dindiren ilaçlara sık sık başvurur.

Bütün bu söylediklerimizin boş ve havada kalan bir takım sözler olmadığını göstermek için bir örnek vereceğiz: Bundan on bir yıl kadar önce isyan eden Rus işçilerinin ve köylülerinin kararlılığı sayesinde halkın kitle halinde öldürülmesine, kazançlarını artırmak amacıyla, Avrupalı efendiler tarafından dört yıldır sürdürülen bu öldürme işine (Birinci Paylaşım Savaşına) son verildi. Para babalarının ve siyasi maceracıların bu kanlı ve canice eylemlerinden dolayı küçük burjuvalar hem maddi, hem de ekonomik bakımdan büyük acı çektiler. Peki ama, bu çekilen acılar küçük burjuvaların "düşünce" yaşamına ne getirdi?

Bu çekilen acılar küçük burjuvalara hiç bir şey getirmedi, boşlukta dönüp duran düşüncelerinin o her zamanki sürecinde hiç bir değişiklik yapmadı. Küçük burjuva şuna inanmıştır: Din ahlakın temelidir, din olmadıkça devlet de olamaz. Oysa burjuva devletinin ahlaksız olduğu, hırsızlığa, yağmaya, emekçi halkın sömürülmesine dayandığı gün gibi apaçıktır. Savaş sırasında birbirlerini iğrenç bir şekilde öldürme ve boğazlama işinden, "Hiç bir zaman öldürmeyeceksin" ve "Kendi cinsinden olanı, kendi sevdiğin gibi seveceksin" diye buyuran Tanrı imdada çağırmayı gayet doğal bulmuşlardır.

Savaştan sonra, küçük burjuvaların "hümanizma"sı sadece sözden ibaret ve savaştan önceki gerçeği yabancı bir "insanseverlik" olarak kaldı. Bu hümanizm insan kişiliği yararına hâlâ biraz teskin etme kabiliyetine sahip ise de, halk kitlelerinin çektiği acılara, bunlara yapılan zulme karşı tamamen ilgisizdir. Savaştan alınan korkunç dersler, sivrisineklerin, kurbağaların, hamam böceklerinin alışkanlıklarını nasıl hiç bir şekilde değiştirmemişse, küçük burjuvazinin de psikolojisini hiç mi hiç değiştirmemiştir.

Kapitalist Avrupa devletleri süratle yeni bir savaşa hazırlanmaktadırlar. Askeri uzmanlar yeni savaşın kimyasal bir savaş olacağını ve yıkımları, insanlara saldığı dehşet ve korku, 1914-1918 savaşından önceki savaşları gölgede bırakacağını ifade etmektedirler. Askeri meselelerde uzman olan

bir yazar, yanılmıyorsam general Douhet, Mattina (Sabah) adlı İtalyan gazetesinin 15 Ocak 1929 tarihli sayısında Amiral Battavia'nın şu sözlerini aktarmaktadır:

"Mühendis - general Bourloen'in yaptığı hesaplara göre, uçak kullanmak koşulu ile bunlardan atılan 500 ton kadar fosgen gazı on bir hektarlık bir alanı, yani Paris şehrinin kapladığı araziyi yarım saat içinde yerle bir etmeğe yeter de artar bile."

Albay Bloch ise, şunları söylüyor:

"Bir eve düşen 500 kiloluk bir fosgen bombası burada oturanların hepsini öldürür."

Bu bomba patlayınca, 100.000 metreküplük bir bulut vücuda getirecek, etkisi korkunç mu korkunç olacak. 30 metre genişliğinde, 100 metre uzunluğunda bir sokak düşünelim, bu sokağın havası yerden 35 metre yüksekliğe kadar zehirlenecek. Eğer hava rüzgarlıysa, çapı bir kilometre alan bir çember içindeki delikleri, kapı ve pencere aralıkları iyi tıkanmamış evlerin hepsi zehirlenecektir. Amerika Birleşik Devletleri ordusunun kimya levazımı hizmetlerinin şefi olan general Fries şunları söylüyor:

"450 kiloluk bir levist bombası New-York'un 10 mahallesini oturulmaz hale getirecek, bu sevimli mamulü ihtiva eden yüzlerce tonluk bomba bütün New-York'taki canlı şeyleri, suyu ve bütün gıda maddelerini zehirleyecek ve bunlar bir hafta süre ile kullanılamayacaktır."

Lord Nalsburg ise, 11 temmuz 1929 tarihinde Lordlar Kamarasında yaptığı bir konuşmada, 40 tonluk arsin gazının bütün Londra halkını öldüreceğini haber vermişti.

"Kimya savaşının etkilerine karşı mücadele vasıtaları da mükemmelleştirilmektedir. Hızla üreyip çoğalabilecek bir mikrop ve bu mikroba karşı bir serum aranıyor. Böylece bu mikroba bulaşmış olan halk iyileşmek için serum isteyecek, serumu icat edenler de, örneğin veba aşıladıkları halka kendi koşullarını izah edeceklerdir."

Avrupa gazeteleri yaklaşan savaş hakkında bu türlü ya da buna benzer haberleri sık sık yayınlamaktadırlar. Bu makaleleri okuyan Avrupalı küçük burjuvalar hiç şüphe yok ki, bu gazlarla çocuklarının, karılarının, ihtiyarlarının zehirleneceklerini anlayacaklardır.

Londra'nın, Paris'in, Berlin'in büyük meydanlarından birinde birkaç hırsız, birkaç haydut toplanıp hangi mahalleyi soyalım, bu işi nasıl kıvıralım, diye ulu orta tartışmaya kalkışacak olsalar, küçük burjuvazi, "toplumsal bakımdan tehlikeli" olan bu vatandaşların bu mütevazı niyetlerini şu ya da bu tarzda önlemek için, mutlaka harekete geçecektir. Oysa, milyonlarca insanı kitle halinde öldürme tasarılarını herkesin önünde gazetelerde, Millet Meclislerinde, Cumhurbaşkanlarının verdikleri ziyaretlerde tartışılan son derece, ama cidden son derece cani ve toplumsal bakımdan tehlikeli olan "insanlara kıyanların" niyetlerini önlemek, küçük burjuvaların hiç mi hiç akıllarından geçmez.

"Hümanizma"yı bir tarafa bırakalım. Mülkiyet hakkındaki içgüdüsü ile insanoğlunun yeryüzünde yaşamasını sağlama içgüdüsü küçük burjuvalarda bir korku bir tasa uyandıracak gibi gelir, küçük burjuvadaki rahatına düşkünlük eğilimi kendisini: "savaş istemiyorum!" diye haykırmağa zorlayacak gibi gelir. Yoo, hiç de böyle bir şey yaptığı yok.

Sovyet iktidarı Avrupa hükümetlerine derhal silahları bırakma (silahsızlanma), sonra da, silahları dört yıl içinde bırakma tasarısı önerdiği zaman, küçük burjuvazi bu teklifleri duymamazlıktan geldi. Bu teklifleri elbette ki duydu. Ama, dar ve gelenekler altında ezilip kalmış alan düşüncesinin işleyiş tarzı kendisine, bu basit, aydın ve kelimenin tam anlamıyla insanca olan önerinin gerçekleşmesi mümkün olmayan, tamamen hayalci bir şey olduğunu düşündürdü.

Daha başka bir çok şey küçük burjuvazinin gözüne gerçekleşemez ve hayali gibi göründü. Örneğin, Fulton'un buharlı gemisi, Yabloçkin'in elektrik ampulü, özgür ve cesur zekanın kültürü yaratan, yaşamı zenginleştiren bu gücün kazandığı sayısız zaferler küçük burjuvazinin gözüne böyle görünürdü.

Küçük burjuvanın temel koşulu şudur: "Böyle gelmiş, böyle gider". Bu kelimelerin çıkardığı ses bir saat rakkasının otomatik hareketini düşündürür.

Küçük burjuvazi gerçekten, sahiden çürümektedir. Tıpkı "her balık baştan kokar" dedikleri gibi.

Küçük burjuvazi Sovyetler Birliğindeki devrimci düşünceye sahip işçilerin ve köylülerin "yırtıcılardan ve asalaklardan temizlenmiş işçi devleti kurmak" amaçlarını da hayali ve gerçekleşemez bir şey sayar.

Sovyet gazetecileri, "evdeki pislikleri" süpürüp sokağa atmakla küçük burjuvalara bol bol yedek "düşünce gıdaları" vermiş oldu. Bu çürümüş artıklarla beslenen küçük burjuva tekrar canlanır, mutlulukla gülümser, kendi soyundan olanlara göz kırpar: "Göreceksiniz bu tutmaz, yine bizim dediğimiz çıkacak."

Sevinmeğe ne hakları var: Evi her türlü pislikle kirleten, hâlâ da kirletmeğe devam eden kendileri değil mi? Kibirlenmeğe hakları var: İşçi köylü iktidarının demir bir süpürge ile temizlemeğe çalıştığı pislik, çamur, toz yığını, her şey yüzyıllar boyunca bunların yarattıkları gerçek, küçük burjuva gerçeğidir.

Tanrının inayetine ve "ahiret"te, cennetteki güzellerine inanmasına, lafta kalan "düşüncesi"ne rağmen, küçük burjuva son derece "maddi"dir. Her şeyden önce, yeryüzündeki refahı ile, ekonomik refahı ile meşguldür. "Çok yemek, pek az çalışmak, pek az düşünmek" ister. Onun için: "İşte bak şeker azaldı, yumurta bulunmuyor, tereyağı ise aslanın ağzında..." diye mırıldanır, söylenir, sızlanır durur.

Bunların 1916'dan beri azaldığını, devrim düşmanı generaller ve küçük burjuvazinin "ideolojik önderleri", Rusya'yı kurtarmak için, emekçi halkın öldürdüğü ve ekonomisini mahvettiği yıllarda bütün bu "gıda maddelerinin" hemen hemen yok olduğunu elbette ki unutmuştur. Örneğin Napoleon'un Moskova seferinin, Kornilof, Denikin, Kolçak, Vralgel tarafından girişilen ve özel mülkiyetin türlü "idealistleri"nden ilham alan gemi azıya almış daha başka "yurtseverler" tarafından girişilen harekat yanında çocuk oyuncağına benzediğini küçük burjuva unutmuş gibidir. Yedi yıl süren savaş yüzünden mahvolan ülke ekonomisinin daha geniş çapta ve teknik bakımdan 1914 yılından öncesine oranla da mükemmel şekiller içinde geliştirildiğini küçük burjuva görmek istemez. Alışkın olduğu değerlendirmeler çemberi içinde sıkışmış kalmış olduğundan, kendisini şahsen ilgilendirmeyen her şeye

karşı kayıtsızdır, ıslık çalıp: "Eskiden ne çok vardı, şimdiki ne kadar az!" der ve Sovyetler Birliğinde aklı başında insan, işçi ve köylü kitleleri arasından çıkmış kültürlü emekçi sayısının hızla artışına da gözlerini yumar. Tabii, bunun böyle olması işine gelmez, onda düşmanlık duyguları uyandırır.

Rus küçük burjuvasına, bilinmeyen zamanlardan beri akla karşı bir güvensizlik, hatta bir düşmanlık aşılanmıştır. Kilise buna göz kulak olmuş, edebiyat da yardım etmişti. Gogol'un Mektuplar'ından bugüne kadar gelen büyük Rus yazarları arasında, akım yaratıcı gücünü, insanlığa ettiği büyük hizmetleri göz önünde tutarak, değerlendirmiş bir kimseye pek rastlamayız. Leon Tolstoy, Günce'sine 1851 de şunları yazmıştır: "Bilinç insanın başına gelebilecek en büyük beladır." Daha sonra, Arsenyeva'ya yazdığı bir mektupta ise: "Üstün zeka insanı tiksindirir" demişti. Bu düşünce, bu büyük yazarın bütün ahlak felsefesine sızmış, büyük sanat eserleri üzerinde de etkisini göstermiştir. Dostoyevski'nin de akılla hiç başı hoş değildi. Bilinç altının korkunç güçlerini, içgüdünün güçlerini dahice göstermiştir ama, zararlı da olmamış değildir: Leonid Andreyev'e göre düşünce insanın düşmanıdır; ayrıca, düşünceyi o bir "şehvet prensibi" heyecanın bir yüzü olarak düşünürdü. Günümüz yazarlarından yetenekli biri ise şöyle demişti:

"Düşünce acı kaynağıdır. Düşünceyi öldürecek kimsenin anısını insanlık şan ve şerefle anacaktır."

Söylemeğe gerek yok. Yazar, örneğin Andreyev'in yaptığı gibi, kahramanlarına kendi duygularını ve düşüncelerini zorla kabul ettirecek yerde, Stendhal'in, Balzac'ın, Flaubert'ın yaptığı gibi, bu duyguların ve düşüncelerin mantıki gelişmesini objektif bir şekilde gösteriyorsa da, bu kahramanların düşüncelerine, duygularına ve eylemlerine karşılık vermiyor. Söz konusu olan şey filan ya da falan yazar değil, son derece esaslı olan şu olaydır: Burada düşünceye karşı düşmanca bir tutum ifade edilmiştir. Oysa, gerçekten ve son derece devrimci olup, yeni sınıfın azim ve iradesini örgütleyen düşünce yaşamı anlamlı bir eylem olarak, yaratıcı bir çalışma olarak, bütün kültür yaşamını kolektif temeller üstünde yeniden kurmak hedefini güden bir oluşum olarak düşünür. İşte bu oluşumun yanında akla düşman olan bir akım açıkça görünmektedir. Devrim hakkında saygılı bir tavırla, hatta isteyerek yazılmış bir takım kitaplarda, yazarın belki

bilmeyerek, elinde olmayarak, aklın oynadığı rolü inkar etmek, aklın "akli olmayan" ya da "bilinçaltı" karşısındaki güçsüzlüğünü göstermek arzusunda olduğu sık sık görülüyor, anlaşılıyor. Bu iş iyi yapılsa, öğretici olur. Sanki bu kitapların pek çok kötü yazılsın diye çıkarılmış bir kanun var. Bu kitapları yazarların teknik zaafları yüzünden, bunlarda küçük burjuva düşüncesinin etkisini sezmek pek kolaydır. Yazar kitabın bir yerine öyle bir gaz yerleştiriyor ki, etkisinin güçlü olmamasına rağmen, hele gençleri yine de pekala zehirleyebilir.

Okuduğu zaman insana eski bir fıkrayı hatırlatan pek çok kitap var.

Fıkra şu:

Dazlak kafalı biri, uzun saçlı bir adama sormuş:

- Saçlarınızı niçin bu kadar uzattınız?

- O uzun saçlar altında benim de çıplak bir kafam var.

Verilen karşılık, pek nükteli olmadıktan başka, pek doğru da değil. Bazı insanlar vardır ki, kaba saba devrimci cümleler harmanı etrafında kafalarının dazlaklığını gizlemek istedikten başka, ruhlarının boşluğunu bile kendilerinden saklamak isterler. Donetz havzasından mektup gönderen bir işçi de aşağıdaki cümleleri her halde bu türlü kitaplar yüzünden yazmış olacak:

"Kitabı açıp yirmi sayfa kadar okuyorum. Sıkıcı. Kullandığı kelimeler, hep bizim kullandığımız kelimeler ama, ne yazık ki yavan, içi boş. Bu tür kitapları elime aldım mı, şu manzara gelir gözümün önüne: Bir toz bulutu kalkar, bir çıngırak sesi duyulur, arkasından bizim Zahariç çıka gelir. Bizim Lipetok kasabasında Aleksandır Zahariç diye babacan, sarhoş tipli bir polis komiseri vardı. Ara sıra oturup bizimle içki içtiği, gençlerle top oynadığı olurdu. Sonra bir kadeh yuvarladı mı sırtımıza vurur:

- Gidi melunlar, derdi, isyan etmek için daha ne bekliyorsunuz? Çünkü, burada hiç bir şeycik yok, hep endişe içinde yaşayıp duruyoruz.

Zahariç'in zoru, derdi, Anayasaydı. Anayasa olunca çarın yaşaması da daha kolaylaşacakmış."

Mektubun bu bölümünü, işçi kitlelerinden birinin düşüncesinin orjinal ve ilgi çekici rolünü gösterdiğinden almadım, halk kitlelerinden bir insanın kitaplardaki samimiyetsizliği büyük bir incelikle anlamağa çoktan başladığını anlatmak için aldım. Yeni bir şey değil elbette bu. Ama bir kere daha hatırlatmak iyi olur. Evet, küçük burjuvazi büyüyor, yine palazlanıyor. Okuyucuların bundan sık sık şikayet eden mektupları geçiyor elime:

"Küçük burjuvanın zafer kazanmak için yarattığı hücuma geçiş havası içinde yaşamak çok zor."

Bu mektubu yazan partili olmayan, edebiyatçı ihtiyar bir kadındır. Partili olmayanlar arasında küçük burjuvanın havayı bozduğunu ilk anlayan yalnız bu kadın değildir. Yine partili olmayan bir okur yolladığı mektupta tuhaf tuhaf homurdanıyor:

"Bir marş bestelemişler: 'özel ticaret yapan kadın'ın haline herkes acısın istiyorlar... Bu ne bayağılık..."

Küçük burjuvanın çevresini küçük burjuvayı yavaş yavaş "kahramanlaştıran" kendi edebiyatı sarmaktadır. Bu gayet basit bir şekilde yapılıyor: Yazar, Gogol'un Kaput hikayesinde en anlamsız kişi olan Akaki Akakyeviç'i ele alıyor, bunu İvan İliç'in ya da Leonid Andreyef'in Düşünce adlı eserindeki kahramanın düşüncesi ile süslüyor ve bu uydurma insan müsvettesini günümüzün koşullarına ayarlayarak, yeni bir karakter yarattığını sanıyor. Küçük burjuva bunu okuyor, zevk alıyor, hoşuna gidiyor: "Yahu benim de derin ,duygularım varmış meğer!" diyor. Bizim eski bildik Makar Davuşin ve daha bir çok "ezilenler ve hakaret görenlerin" yeni kitaplarında diriltikleri şeyler işte bunlardır. "Şeker, yumurta, tereyağı bol değil" diye neredeyse Dostoyevskivari acılar çekecekler.

Görülüyor ki, küçük burjuvaların pek sevilen "eşsiz kişiliği" mutlak özgürlüğe susamış adam, "benliğini" göstermek emelinde alan ve küçümsediği gerçeği hiç mi hiç öğrenmek, bilmek istemeyen insan, modern edebiyatta yavaş yavaş yine görünmektedir. Büyük söz ustalarımızdan alınan malzeme ile yaratılmış ,bir kahraman hikayesini okuduktan sonra,

modern küçük burjuva kendine bakıp kutsal bir vecde gelir, bir mektup kaleme alır, bunda kendi portresini çizer :

"Bütün ömrümce yürüdüğüm yol taklit edilemez, eşi bulunmaz, bireysel yoldur. Çünkü, dünyada hiç kimse ömründe ne bu yolda yürüyebilir, ne de bu yolun benden önce geçilmemiş aşamalardan ilerleyebilir."

Bereket versin, bu satırları yazan kimse kendini seyredip duyduğu hayranlığı sadece mektubunda ifade etmekle yetinmiş. Çünkü, bazen, aşağıdaki sözlerle dolu olan kitaplar da var:

"Bence eserim, şarabın verdiği mestlikten üstün, aşktan daha güçlü, uykudan daha tatlıdır."

O kimse bu cümlenin şüpheli üslubu ile hiç şaşkına dönmeksizin, sözlerine devam ediyor:

"Sanatçıyı sıradan bir insan sayan şüpheciler, 'yaratma' ile mest olduğum sıradan insandan üstün olduğum ve her şeyi bildiğim anlarda ancak kandırabilirim. Ah! Ben kanun yapan bir insan olsaydım, yer yüzünün her yerini keskin bakışları ile delebilsinler diye sanatçılara trenlerde ve uçaklarda yolculuk etmek imtiyazını verirdim."

Yazar, büyük bu şevkle sevdiği saçma kahramanının uçup giden ve yüzeysel olan şeye karşı açıkça gösterdiği eğilimin ne kadar gülünç ve saf olduğunu anlamıyor. Edebiyat eleştirisi de bunun farkında değil. Yazarlar daha şimdiden kendilerinin "zekanın aristokratları" olduklarına inanıyorlar. Bunların eserlerini basıp yayan temiz yürekli, soylu ruhlu kimseler de bunların çok güzel olduğunu düşünüyor ve okuyucuya gittikçe daha çok lafebesi romanlar sunuyorlar. Eleştiriler birbirini yiyip duracaklarına, birbirlerinin karşısına ideolojik çizgiyi çıkarmakla uğraşacaklarına, hiç su katılmamış küçük burjuvanın edebiyata sokulduğunun farkına biraz olsun varsalar, daha iyi ederler.

Gelişen, mükemmelleşen sadece gerçek olmakla beraber, yalan da hâlâ yaşamaktadır. Yalan çok uzun zamandan beri elde ettiği mevkiini

sağlamlaştırmıştır. Gelişmiyor, artık daha ince olamıyor, çelimsiz yavanlığını, bayağılılığını her geçen gün biraz daha ortaya koyuyor. Burjuva düşüncesi elli yıldır hiç bir yeni "toplumsal felsefe sistemi", burjuvazinin dünyaya egemen olmak için doğa, tanrı, tarih tarafından yaratıldığını güçlü biçimde kanıtlayacak sistemler kuramadı. Nietzchenin: "Yaşam saçmadır, yalan şarttır", "insanın üstüne atılan kurttur", hakikatinde yüz kızartıcı, doğaya aykırı bir şey yoktur gibi boş laflar etmek için giriştiği teşebbüsten sonra, Spengler'ln Batman Çöküşü adlı kitabı, bu soydan daha bir çok kitaplar burjuvazide kahraman, azim ve iradenin tükendiğini bütün çıplaklığı ile anlatmış, burjuvazinin kesin bir çürümeye doğru adım adım ilerlediğini göstermiştir. Elimizde Batının Çöküşü kitabında gösterilen delillerden daha çok delil var. Batı edebiyatında, vaktiyle, tamamiyle yabancısı olduğu etkiler gün geçtikçe artmaktadır. Buna delil olarak, örneğin Tolstoy'un, Dostoyevski'nin, İbsen'in etkilerini sayabiliriz. İbsen'in Nora'sı ve Denizden Gelen Kadın adlı eserleri, daha başka kahramanlar gün geçtikçe İngiliz, Fransız ve Alman romanlarının ve tiyatrolarının kadın kahramanları haline gelmektedir. "Devletin temelinin" -sağlam burjuva ailesinin- sarsıldığını gösteren de işte budur. Batı edebiyatçıları, bağımsız bir ömür sürmek için, eski küçük burjuva geleneklerini cesaretle çiğneyen örgür kadını gün geçtikçe daha sık olarak ele almaktadırlar. Sözde kalan bir kurtuluş mu bu? Hayır, eylem halinde olan bir kurtuluş. Kadın büyük ticaret kurumlarının başına geçiyor, gazetecilik mesleğine, siyasete, ihtikar maceralarına atılıyor. Felsefe doktoru Eleonore Kun, Almanya'da, kadınların iktidarı ele almalarını salık vermektedir. Bunun yanında da, cinsi sefahat almış yürümüştür. Kulamparalık ve zurefalık aşağı yukarı normal bir olgu sayılıyor. Bunu salık veren dergiler çıkarılıyor. "Kulampara ve zurefa" kulüpleri, lokantaları açılmasına kanun izin veriyor. Büyük burjuvazi içinde intiharlar çoğalmış, cinayetler almış yürümüştür. Burjuva gazeteleri bunları hemen her gün hiç bir kaygı duymadan yazmaktadır. Batı Avrupa yazarları kahramanlarını, küçük burjuvalarımızın aleyhine, Stendhal, Balzac gibi burjuva gerçeğinin ne türlü bir yalan olduğunu çoktan anlamış sanatçılardan ve bilgelerden aldıkları malzeme ile yaratmaktadırlar.

Eleştirici düşüncenin toplumsal yaşamın bugünkü koşullar karşısında ilerlediğine işaret etmek yerinde olur. Bu ilerleme en çok Amerika Birleşik Devletleri edebiyatlarında hızlıdır.

Gerçek büyümekte ve mükemmelleşmektedir. Bilimsel gerçek olarak, emekçileri doğa güçlerine egemen olmağa, bilincin gerçeği olarak, emekçi kitleleri toplumsal üstünlüklerini, siyasi iktidarı yürütmek haklarını anlamağa doğru götürüyor. Eski toplumsal yalanın Sovyetler Birliğinde pek yakında birbiriyle kaynaşacak bu iki yaratıcı güç karşısına çıkarabileceği hiç bir şey yoktur. Bu yalan kendini ancak topla ve zehirli gazla savunabilir. Bu türlü şeyleri ve küçük burjuvazinin ideolojisini böyle anlamalıdır.

Küçük burjuvaların ideolojisi ve ahlakı, kolektifçiliğe doğru yönelen insan azminin ve aklının elini kolunu iyice bağlamağa çalışır. Bu ahlak bizde dağılıp gitmekte, kaybolmaktadır. Çok çetin ve ıztıraplı olan bu oluşum insanoğlunun kendi çevresine karşı giriştiği mücadele sayesinde kazanılmıştır. Bundan üzücü, ama, önüne geçilmesi mümkün bir olgu doğmuştur. Aynı amacı güden insanlar, yarın için didinen çalışma arkadaşları birbirleriyle ilişkilerinde ihmalci, kuru davranıyorlar, birbirlerinin değerlerini takdir etmiyorlar. Hataları göstermekte bir acelecilik ve bir üstünlük eğilimi var. İnanmış kolektifçiler oldukları halde, arkadaşları ile hele hele kadınlarla kişisel ilişkilerinde çoğu zaman haddinden fazla bireyci davranıyorlar. Bunun küçük burjuva düşüncesinden ileri geldiğine hiç şüphe yok. Onun bıraktığı marazlı bir miras. Ama, insanoğlu kendini on yılda yeniden gençleştirecek ve bu süre içinde yeni bir ahlak, yeni "tavır ve hareket kuralları" yaratacak güçte değildir.

Bununla beraber bana öyle geliyor ki, belki de yeni bir ahlakın temelini teşkil edecek biyolojik- toplumsal bir sağlık sistemini kotarma işine şimdiden tezi yok girilebilir. Bu oluşumun kaynağı, milyonlarca küçük patronu kültürlü emekçiler, yeni devletin bilinçli kurucuları haline getirmek için bunları yeniden eğitmek gibi pek büyük bir görevle karşılaşan insanlar arasında daha zeki ve daha dostça bir birliği gerçekleştirmekteki bilinçli bir azim olmalıdır. Bu sağlık sistemini geliştirmek, insanları tatlı insan haline getirmek, küçük burjuva "ideolojisi" zehirinin dirilmesine karşı, "ezilen ve hakaret gören" küçük burjuvaları kahramanlaştırmayla mücadele etmek işinin eleştiricilere, siyasi yazarlara düştüğünü söylemeğe hacet var mı?

Günümüzün kahramanı, "halk kitlesi"nden olan insan, kültür işçisi, partinin basit üyesi, mektup yazarı işçi, köylü, asker, okuma odasının başı, idareci görevi yüklenmiş emekçi, köylerde çalışan köy öğretmeni, genç

doktor ve genç ziraat mühendisi, "tecrübeli" ve eylemli köylü, buluş yapan işçi, genellikle halk kitlelerinden olan insandır! Dikkatimizi en çok halk kitlesi içindeki bu kahramanların yetiştirilmesi üstünde toplamalıyız...

Halk kitlelerinin bir çok şeye ihtiyacı yardır. Bu kitleye son derece az kitap verildiğini iddia ediyorum. Bu kitle edebi belagatın tatlı dilini ne yapsın. Ona gerekli alan şey, modern yaşal, emekçi halkın daha iyi bir gelecek uğrunda başka memleketlerde giriştiği mücadele hakkında açık ve kesin bir şekilde ifade edilen bir gerçek yoğrulmuş ekmektir.

Jiga Yoldaş "dergiciliği" örgütlemekle, okuyucu kitlesinin Sovyetler Birliğindeki yaşamı tanımak ve öğrenmek istediğini anladığını gayet güzel gösterdi. "Kurulu makinaları andıran vatandaşlar, beni "söz, kişi özgürlüğü" ve daha başka kutsal gelenekler aleyhinde bulunmakla eleştirmek fırsatını belki de kaçırmayacaklardır. Evet, özgürlük düzensizlik haline geldiği anda, özgürlüğe karşıyım. Oysa biliyoruz ki, düzensizlik kendi gerçek toplumsal ve kültür değeri hakkındaki duyguyu kaybeden insanın içinde saklı eski küçük burjuva bireyciliğini başıboş bırakıp: "Ne sevimli, ne ilginç, ne eşi bulunmaz insanım, ama, gel gör ki, bırakmıyorlar dilediğim gibi yaşayayım" diye haykırmasıyla başlar. Haykırmaktan başka bir şey yapamadığına yine bin kere şükretsin. Çünkü, dilediği gibi hareket etmeğe başlarsa, bir yandan, devrim düşmanının biri; öte yandan, adeta devrim düşmanı kadar iğrenç ve zararlı farfaranın biri olup çıkar.

Devlet yayınları daha çok dergi çıkarmalıdır. Bu dergiler bir çok okuyucu yetiştirir. Ama ben dergilerimizin okuyucu kitlesinin bilinç düzeyini gerektiği kadar gözönüne aldığını ve zekasını yeteri kadar besleyebildiklerini sanmıyorum.

Polemiklere gelince; dergilerde bunların başarılı örnekleri var. Ama, işin ne olduğunu az çok bilen bir kimse olduğum halde, ben bunun neden böyle bir renk aldığını bir türlü anlamıyorum. Z yoldaş X yoldaşla niçin bir düşmanla tartışır gibi tartışıyor? Her ikisindeki o acayip ve yersiz kişisel kırgınlık tavrı nereden geliyor? Birbirlerine niçin onurlarını kırarcasına saldırıyorlar?

Polemiğe girenlerin birbirlerine hiç saygı göstermediklerini, tabii, kültür sahibi olmadıklarını da anlatan. iki düşman gibi, aynı diller kullanmalarına ne gerek var?

Edebiyat kavgalarını inceleyen bir çok kitap gözümün önünde duruyor. Eski marksistler burjuva eleştirisi ile polemiğe girmelerini eğilimlerine sakin bir tavır ile anlaşmasını bilirlerdi. Bu yüzden, makaleleri, son derece büyük bir kandırma becerisi kazanırdı. Genç eleştirmemizin, kendilerine "ideolojik çizgiyi" aslında tam bir doğruluk ve açıklık vasfına sahip çizgiyi çizerek, bu örneğe uydukları söylenemez. Genç, eleştiri tartışmasının harareti içinde unutuyor ki, lafazan belagat, çoğu zaman, "ana çizgi"yi karartmakta, ve kalem tartışması da, hele taşradaki gençler tarafından pek anlaşılmamaktadır. Edebi eleştirinin "karanlık, karışık", "zıtlıkla dolu" olmasından sık sık şikayet ediyor.

Edebiyata yeni yeni başlayan bir genç Ural'dan yazdığı mektubunda diyor ki: "Moskova'da aile halinde toplanmışlar, sanki dünyada kendilerinden başka kimse yokmuş gibi tartışıyorlar". Bir başkası ise, yazdığı mektupta alay ediyor: "Her biri kendisinin en ortodoks Marksist olduğunu iddia ediyor. Sonuç: Hepsi de ortodosks Marksisttir. Öyleyse, tartışmaya ne gerek var?"...

Eleştirmenler düşünce ayrılıklarını ve küçük ihtilafları dergilerde çıkan makalelerde öfkeli öfkeli yazılmış yersiz makalelerde değil de, düzenleyecekleri konferanslarda bir yola sokmağa başlasalar daha pratik, daha faydalı olmaz mı? Bana öyle geliyor ki, genellikle, edebiyat meseleleri hakkında kardeşçe konuşmalar yapmak için küçük küçük eleştirici ve yazar konferansları düzenlemeleri "bugünkü zihniyet"in emrettiği bir şeydir.

İkinci Bölüm - Tek Başına Yaşayan Kurt: Şerit

İşçi sınıfı bütün ulusların birleşmesine taraftar kılan kafalı burjuvanın "belini kırdıkça", ölümün hızlı adımlarla yaklaştığını gören bu burjuvanın çığlıkları daha çok duyulan ve daha çok kulak tırmalayan hale gelmiştir. Bu burjuva, kendi şahsında, "bütün Rus halkının ölümü"nü sezdiğine inanır. Marazlı bir kendini beğenme ile kendinden geçtiğinden bir sarhoş gibi yıkıldığını göremez, ayağının altından yerin kaydığını sanır. Kendine "yeryüzünün tuzu" gözü ile bakmaya alışmıştır. Ve "tuzdan yoksun toprağın kısır, verimsiz" olduğunu bilir.

Kişinin özgür katılması olmadıkça; kalın kafalı burjuva "tuz olarak katılmadıkça, yarının uygarlığını imkansız görür." Oysa, bir çok tuz çeşitleri vardır! Asitler bunlardandır; bir çok tuzlar da, toprağı iştaha getirip, bereketli kılar. Asitli toprağa "tuzla" ya da "manlaha" denir. Küçük burjuvalar, Ekim 1917 Devriminden sonra, toprak sahipleri, sanayiciler, bankerler, maceracılar ve haydutlar tarafına geçerek, işçiye ve köylüye epey tuz hatta "en acı"sından pek çok tuz yutturmuşlardır. Gizli örgütler, türlü ihanet hareketleri siyaset hastası ve devrim düşmanı beyaz Rus göçmenlerin hareketleri, çocukların bile suratlarına tükürecekleri Besedovski, Solomonof, Dimitriyevski ve hempalan gibi işçi köylü iktidarının eski uşaklarının iğrenç ihanetleri gösteriyor ki, işçi sınıfına ve Sovyet iktidarına hala zarar vermeğe devam etmektedirler.

Bir çok tuz çeşitleri vardır. Bir de tek başına yaşayan, parazit "asalak" olanı vardır. Bunun, yakın bir şekil benzerliğinden başka, tuza benzer tarafı yok. Fransızca Solitaire (şerit) sözü yalnız tek başına demektir. İnsanın bağırsaklarında yaşayan bir kurttur bu. Bağırsaklardaki usareler sayesinde yaşar. Birbirlerine gevşek bir şekilde bağlı küçük halkalardan ibaret bir şerit'tir. Her birinin ayrı üreme uzuvları vardır. Üç dört metre uzunluğunda da olur. Bu halkalardan 99'unu bağırsaklardan atın, yalnız bir tane kalsın. Kısa zamanda korkunç bir şekilde ürer.

Tıp biliminin bize öğrettiğine göre, şerit çelimsiz kimselerde baş dönmeleri ve vücutta genel bir çöküş şeklinde kendini belli eder.

Küçük burjuva şeride son derece benzer. Küçük burjuva bir parazittir, bir asalaktır. Başkalarının usarelerini emerek geçinir. Küçük burjuvanın da tıpkı şerit gibi, şaşılacak bir yaşama yeteneği vardır. Hızlı üreme gücüne sahiptir. Her çevreye pek kolayca uyar.

Her küçük burjuvanın temel özelliği kendisinin "bir tek", "eşsiz" olduğuna inanmasıdır. Bu yüzden o, her merasimde bulunur: "Bütün düğünlerde nişanlı, bütün gömmelerde ölü" olan odur. Devletin ve toplumun kendisi ile birazcık ilgilenmelerini, kendisine insanca muamele edilmesini ister. Duygularını anlatmakta ve özgür komşunun usareleriyle geçinmekte yine tam bir özgürlük sahibi olmak başlıca meselesidir.

İnsanseverdir, insancıldır. Bunu her yerde elinden geldiği kadar ispat etmeğe çalışır. Hatta genç kadınlar verdiği öğütlerde şöyle der:

"İnsan bozulmuş etten bile faydalanabilir. Bu eti sirkeye yatırın, iyice tuzlayın ve hizmetçiye yedirin."

Küçük burjuva derin ve keskin zekalı bir yaratıktır. 1929 yılında kah Prag'da, kah Paris'te görünür:

"İktisadi eşitliğin, kültürün yarınki gelişmesi üstünde ne gibi bir yankısı olacağını kesin bir şekilde bilemeyiz. Unutmamalı ki, kültür, ihtiyacın etkisi altında maddi refaha ulaşmak emeli ile gelişmiştir. Şimdi, maddecilerin ideali olan maddi refaha varırınca, bu emelin kaybolup kaybolmayacağını bilmek söz konusudur."

Dindardır.

1927 yılında şunları yazar:

"İlk günahı dünyaya kadın getirmiştir. Şeytan, hepimizin anası olan Havva'yı kokmuş nefesi ile zehirlemiş ve onu çürümenin, şehvetin aleti haline getirmiştir. Kötü şehvet düşkünlüğü, cinsi sapıklık insanoğlunun içine işlemiştir."

Bu parça eski Marksist, bugün azılı papaz olan S. Bulgakof'un Nişanlının Dostu adlı kitabından alınmıştır. Kitap kulamparalık ile iğdiş etme arası bir şeyi vaaz etmektedir.

Bir teklerden birinin "şehvet düşkünlüğü"nün ve günahın kaynağı olarak kadın hakkındaki bu kara taassup düşünceleri bana 10 nisan tarihli bir mektup gönderen okuyucunun da hoşuna gider belki. Bu mektubun sahibi, "kadın" hakkındaki makalem dolayısıyla, bana şu soruyu soruyor:

"Dinin yaşadığına gerçekten inanıyor musunuz?"

Hayır, inanmıyorum. Emekçi halkı ezen bir silah olarak din hala vardır. Yüz kızartıcı, kötü, insanlık dışı rolünü oynamağa devam etmektedir. Bu rolü özellikle katolik dini gayet güzel oynamaktadır; başında da Tanrıyı temsil eden "bir tek" adam vardır; bu adam Tanrıya yalvarmış, Alman ve Avusturyalı katoliklerin kökünü kazımakta Fransız ve İtalyan katoliklerine yardım etmesini istemiştir.

Bizim "bir tek" Sovyetlerden biri son günlerde bana çok öfkeli bir mektup yolladı; mektupta diyor ki :

"Başardığımız İşler adlı gereksiz bir dergi çıkarmağa kalkışmışsınız. Bu dergide başardığınız hangi işleri anlatacaksınız?"

Sonra da haykırıyor:

"Ziraat traktörleri, memleketi elektriğe kavuşturma diyorsunuz, ama mujiklerin ayaklarında çarık yok... Toprak sahibi köylülerin devri çoktan geçti!"

Bu ateşli sözlerde katıksız küçük burjuvanın siyasi programını gayet doğru ve gayet sadık bir şekilde ifade edilmiş buluyoruz. "Mujiğin ayağına çarık giydirmek" için, "toprak sahibi köylüye yardım etmek" özgürlüğü tanınmasını ister. Sovyet iktidarı ziraat traktörler ile, memleketi elektriğe kavuşturma ile, geniş devrimci eğitim çalışması ile onun bunu yapmasına engel olmaktadır.

Mektup gönderen okuyucu "eski aydınlar Devrimden uzak duruyorlar" diyor.

Bunların hepsi yalan.

Bu okuyucu bilir ki, "eski aydınlar, Devrimden "uzak durmamışlar", aksine, memleketin eski efendilerini, işçilerin ve köylülerin düşmanlarını hem maddi, hem manevi bakımdan desteklemek suretiyle, Devrim aleyhine yürümüşler, yapılan her iyi işi baltalayan insanlar olarak da, bugün Sovyet iktidarına düşman olanlar yararına çalışmaktadırlar.

Aydınların en iyileri, en cerbezelileri ve en beceriklileri, memlekette fedakarca çalışmaktadırlar.

Aydınlar, bilimin ve tekniğin emekçileri olarak, o saçma ve kara cahil kişilerin egemenliği devrinde elli yılda başarılamayacak işleri on iki yılda başarmışlardır.

Bilimin ve tekniğin Sovyet Rusya'da elde ettiği başarılarla memleketimiz burjuvazi dünyası karşısında övünebilir. Burjuvazi bu başarılardan ürkmeğe başladı. Çünkü, bu başarılar memleketimizi zenginleştirmekte ve sanayimizi geliştirmektedir. Bunlar ancak yeni rejim zamanında, bilimin ve tekniğin oynadıkları rolü iyice anlayıp, araştırmalara ve tecrübelere, bilim enstitülerine ve bilimsel araştırma heyetlerine mali yardımda bulunan bugünkü rejim zamanında mümkün olabilirdi.

Gayet iyi bilirim ki, bizim iyi küçük burjuvacığın dişi ağrıdı mı, dişini çektirmeyi göze alamazsa, bütün dünya gözüne cehennem gibi görünür, bu zavallı masumun acısını dindirecek hiçbir şey bulunmaz olur.

Hiç bir işe yaramadığından ötürü kendisine kötü muamele edilen küçük burjuvayı avutmaya hiç de niyetimiz yok elbette.

Ekim 1917 Devriminden önce, vahşi ve verimsiz Dağıstan'da 90 okul bulunduğu dağlı kabilelerin bu okullar vasıtasıyla Ruslaştırılmağa çalışıldığı, bu okulların 1918'de bu kabileler tarafından bu yüzden yıkıldığı, bugün bu memlekette 483 okul bulunduğu, daha da yenilerinin yapılmasına

devam edildiği bu küçük burjuvaya söylense, bu olaylar bu "bir tek, eşsiz" insanın diş ağrısını dindirir mi acaba?

Romanoflar zamanındaki kişi saltanatının kilise ile suç ortaklığı ederek köylülerin bilincinin gelişmesini suni bir şekilde durdurduğunu bu küçük burjuva çoktan unutmuştur. Köylü gençler için modern okullar açıldığını, yüzbinlerce köylünün ortaokullarda, sanat okullarında, ziraat okullarında, yüksek öğretim kurumlarında öğrenim gördüklerini, "evde üniversite" çalışmaları olduğunu, bütün bunların sözü edildiğini işitmek bile istemez.

Oysa, "aşçı kadın" çocuklarının okula alınmadıkları günler, kişi egemenliğinin ideologu ve bu egemenliğe ilham veren, okuyup yazma bilmeyi köstekleyecek papaz, köy ve mahalle okullarını örgütleyen Pobyedonotsef'in hayasızca "cahil bir halkı idare etmek kolaydır" dediği günler daha unutulmadı.

Devrimci buluşlarla uğraşan binlerce işçi doğurdu; bu kahramanlar memleketi durmadan zenginleştirmeğe devam etmektedir.

Ettiği kârlarla ceplerini doldurmağa, bunu görmeğe alışmış olan insan bütün bu olayların değerini anlayıp hiç sevinebilir mi?

Küçük burjuva, "bir tek" ve "eşsiz" insan olarak, özel mülkiyetin taptığı put olan köylünün zihniyetini gayet iyi bilir; umduğu şey, hep köylü kitlesinin yüzyıllardan beridir demir attığı yerden bir adım öteye götürmenin mümkün olmayacağıdır, bunun başarılamayacağıdır.

Herkes bilir ki, "eşsiz"lerin yüzyıllardır süren açgözlülüğü, toprak gasp etmeleri ve zenginlikleri emeği kitlelerin, en çok köylülerin etine kazılmıştır. Köylüler köleliklerinin ve kültürsüzlüklerinin özel mülkiyetten ileri geldiğini, verim kabiliyetini kaybetmiş bir toprağı işleyerek kürek mahkumu sefil yaşayışlarını devam ettirmek için kendilerini boşu boşuna öldürdüklerini anlamakta hâlâ. güçlük çekmektedirler.

Bununla beraber, köylü yavaş yavaş başını topraktan kaldırmaktadır. İki milyon tirajı olan Köylü Gazetesi'ni her gün muntazam bir şekilde okuduğu gibi, daha bir çok gazetenin, sayısız bir çok kitap ve broşürün de okuyucusudur köylülerimiz. Bu kitaplardan eski geleneklere göre değil,

daha modem, daha insanca yaşamasını öğrenmektedir. Köylü için yayınlanan kitap sayısı muhakkak ki 100 milyona yaklaşmıştır.

Daha şimdiden söylenebilir ki, Sovyetler Birliği köylüsü kadar gazete okuyan hiç bir memleket gösterilemez.

Köylüye bu kadar çok yayın yetiştirmekten elde edilen sonuçlar nelerdir? Köylüler daha okumuş, daha bilgili insanlar haline gelmektedirler. Bu göze batan olaya, ancak batmış bir insanın gözü kör umutsuzluğu itiraz edebilir.

Köylüler binlerce toprak teknisyeni, ziraat mühendisleri, uzmanlar, öğretmenler, edebiyatçılar, yeni bir "toprak tuzu" yetiştirmektedirler. Bunlar, küçük burjuvanın yararına olan şeyler değil, aksine onu mahvedecek şeylerdir.

Büyük Kuzey deniz yolunun, Turksib'in, memleketi elektriğe kavuşturmanın, sanayileştirmenin, geniş gübre yatakları keşfetmenin, Urallar'da ve Kuzey mıntıkasında petrol bulmanın, Türkistan'ı sulamanın, pamuk ekilen alanları genişletmenin, yeni dokuma bitkileri yetiştirmenin, Astuakan mıntıkasında pirinç yetiştirilen alanlarda yapılan değerli şeylerin, sözün kısası Sovyet iktidarı tarafından girişilen adeta efsanevi çaptaki bu faaliyetlerin asalağa ne gibi bir menfaati olabilir?

Köylü ile işçi milyarlarca rublelik üretim yapmaktadırlar, ama bu paralar "efendiler"in kasalarına girmeyecek, emekçilerin ceplerine girecek ve memleketi makinalarla donatmakta, fabrikalar kurmakta, karayolları ve demiryolları yapmakta, ulaştırma araçlarını çoğaltmakta, milyonlarca işçi ve köylü çocuğunu eğitmekte kullanılacaktır.

Tek başına yaşayan insanın sözünü edince, "bir tek" ile başı dönen, serseme çevrilen gençleri düşünüyorum.

Küçük burjuvaların birer asalak olarak devletimizin organlarında neler yaptıklarını anlamak için, doktor olmaya hiç gerek yok. Bunların çalışmalarına elverişli olan bir takım koşullar var.

Küçük burjuvalar tarafından kuşatılan işçi ve köylü kitlesi içinde, sahiden bereketli, organca düşmanı olduğu küçük burjuva ile hiç bir kimyasal

yakınlığı ve bağı bulunmayan yeni "bir toprak tuzu" hızla gelişmek ve şekillenmekle beraber, bu tuz çok çetin maddi koşullar içinde, devamlı bir çalışma, dayanılmaz bir mücadele pahasına gelişmektedir.

Bu yeni gücün bir kısmı iç savaşın kanı ve ateşi ile bilenmiştir. Sosyalist toplumu kurmak gibi güç ve büyük bir işe girişmiş, sinirleri yorgun düşmüştü. Dinlenmeğe olan ihtiyacına hiç bir suretle itiraz edilemez.

Sonra, 1920'de, on-onbeş yaşında olan çocuklar gelir. Bunlar, geçmişi, ancak kitaplardan öğrendikleri için, bu geçmişe büyük nefret beslemezler. Küçük burjuvacıkları hor görmezler. Bunlar da güç koşullar içinde yaşıyorlar ama, içinde yaşadıkları bu koşullar babalarının evvelce yaşadıkları koşullardan iyidir. Bu çocukların istedikleri ve aradıkları şeyler çok daha fazla ve çok daha yüksektir. Memleketin iktisadi gelişmesi büyük bir hızla devam etmekle beraber, yine de memleket bu gençlerin arzu ettikleri şeylerin hepsini karşılayamaz. Biz bir "yapı yeri üstünde" yaşıyoruz. Küçük burjuvacıklar "iyi bir yaşama" son derece susamış, yorgunluktan bitkin insanlar üstünde ifsat edici, ahlak bozucu bir etki yapıyorlar.

Onun içindir ki, kartal yavrularının, yumurtadan yeni çıkmış civcivler gibi, sık sık cıvıldaştıkları ve aslan yavrularının domuz yavruları gibi davrandıkları görülüyor.

17 yaşındaki bir Bay bakın ne şairane şeyler yazıyor:

"Büyük ve güzel bir yaşama susamışım. Oysa, yaşadığım yaşam öyle cılız, öyle ilgi çekici olmaktan uzak ki. Kasvetli günleri tespih çeker gibi bir bir çekiyorum. Hangi maksatla, nereye gitmek için?"

19 yaşındaki bir Bayın da derdi büsbütün başka:

"Yaşam benim için yaratılmış, ben yaşam için yaratılmamışım. Dedem ile babam memlekete verecekleri haracı vermişler. Öğrenimimi rahat rahat yapmak, bana toplumsal çalışma yüklenmemesini istemek hakkımdır."

"Bir tek" adam bu sızlanmaların hepsini duyar, civcivlerle birlikte yarım sesle cıvıldaşıp, kendi içinden "güçlerimiz gittikçe artıyor" diye sevinir.

Sızlanan dertli gençlere evvelce verdiğim cevaplarda şikayetlerini bana göndermekle ve benden yardım beklemekle yanıldıklarını söyledim. Asalak adayların iniltileri ve hıçkırıkları hiç umurumda değil. Bunların cıvıldaşmalarına acımaktan çekinmeyeceğim. Ben ancak cıvıldaşmalar arasında cahillerin samimi hayretleri sezilen ve iyi sindirilmemiş bilgilerin sırıttığı görülen mektuplara cevap veririm.

Gençler, gerçekten "büyük ve güzel bir yaşam" yaşamak istiyorsanız, yeryüzünün zenginleşmesi, insanların peşin hükümlerin, araştırmaksızın edinilmiş bilgilerin ve batıl inançların yüz kızartıcı esirliğinden kurtulmaları için, yaşamsal pratik değeri olan pek çok çalışma yapmış, bunları biriktirmiştir. Geçmişte insanlık için yaratılan faydalı şeylerin hepsi, işçilerimizin, köylülerimizin, aydınlarımızın kurmağa başladıkları dünyanın sadece ilk temel taşlarından ibarettir.

Bana boş olan kafaları "bir tek"in egemenliği altında dönüp duran delikanlıların anlamak ve kavramak zorunda oldukları şey işte budur.

Bana mektup gönderen gençler dar kafalılığın ağır havası içinde gelişmektedirler. İnsanlığın yaşamını, bütün evrende belki de istisna teşkil eden bir olguyu, cahillikten gelen bir cesaretle, "tespih gibi çekilen kasvetli günler" olarak değerlendiriyorlar. İnsan, ilk önce bu sözlere gülüyor. Eski dünyanın yıkılışı ortasında, eşitlerin devletinin kuruluş yıllarında; çok coşkun bir hava içinde, tarih tarafından ölüme mahkum edilen insanın bütün yeni olaylara inatla ve vahşice gösterdiği bir direnç içinde, dünya Devriminin ilk günlerini yaşadıkları halde, bütün bunların karşısında kör ve sağır gibi duran gençler için bu görüşün ne kadar kötü ve zararlı olduğunu sonra sonra anlıyor.

Sevgili gençler!

Sizin iyiliğiniz için yürekten dilerim ki, yaşam size iyi bir ders versin; yaşamın sert ve ağır elini, biz insanların aklımızla ve irademizle işba haline getirdiğimiz o büyük ve amansız eğiticinin, yaşamın elini derinizin üstünde hissedesiniz. Yine yürekten dilerim ki, şikayetlerinizin boş ve faydasız olduğunu anlayasınız ve şikayet etmenin yüz kızartıcı -bu yüz kızartıcı sözü üstünde ısrar ediyorum- bir şey olduğu üstünde ve bu şikayetlerin

mektuplarınızda bana sözünü ettiğiniz "gururlu iç bağımsızlık" ile bağdaşmadığı üstünde ciddi olarak ve uzun uzun düşünesiniz.

Bu "bağımsızlık" dediğiniz şey de ne demek? "Bağımsız olmak izlenimleri"ni vücuda getirmek de, frenlemek de beceriksizlikten başka bir şey değil ki. Kısacası, boş bir şey.

"Kişinin en yüce hakkı"nı aramak, birey için gerekli olan özgürlüğü aramak, yeryüzünde insanlık var olalı beri havaları titreterek bu hakkı aramak; insanların içinde yaşadıkları ve boğuldukları vahşi ve evrensel düşmanlık havasını bir türlü temizleyememiş. aksine, insanı hayvani bencillik, kendini beğenme, hırs dedikleri pisliklerin kokularıyla iyice zehirlenmekten başka bir şeye yaramamıştır.

Kişi durmadan çığlığı basmaktadır. Çünkü kendisinde bir ikilik bulunduğunun farkındadır. Bu çığlıklarla bu ikiliği, kendindeki bu kötü tarafı, hem kendi gözünden, hem de başkalarının gözünden saklamağa çalışmaktadır. Kapitalist devletteki sınıf yapısının kendisine aşıladığı çok peşin hükümler tarafından vücuda getirilmiş zararlı şeylerin kökünü kazımadıkça, bu ikilikten kendisini kurtaramaz.

Evet, kişi bu hastalıklardan kurtulmadıkça, kıskançlık, hırs ve tamah, hasis ihtiraslar ve her türlü pislikler tarafından kemirilecek, çürütülecek, mahvedilecektir. İdeal küçük güzel yüzü, platonik bir şekilde güzel düşüncelere doğru dönecek; ama, gerçek ve iğrenç ağzı ise, önce, sözle ve hareketle hem kendini, hem başkalarını aldatmaktan ibaret alan yaşamın pratik şeylerine doğru dönmüş olacaktır.

Özgürlüğe ve iç ahenge giden yolun ya açıkça ya da gizlice inandığı şeylerin hepsini yıkmaktan geçtiğini anlamadıkça kişi "yüzyıllarca" işte hep böyle iki yüzlü bir Fanus olarak kalacaktır. İğrenç gerçek karşısında iki kişilikli, köle ve kendine uşakça hayran kalmasının sebebi budur; güçlerinin ve kabiliyetlerinin gelişmesini engelleyen şey budur.

Tarih, ırk, milliyet, sınıf peşin hükümlerinden kurtulmuş yeni bir insanın ortaya çıkmasını istiyor.

Bu insanın ortaya çıkması mümkün mü?

Zaman bu insanı vücuda getirmek yolundadır. Bütün çabalarımızı, bütün ömrünüzü, hayal edilen bu insanın yaratılmasında harcayıp kullanınız, böyle bir insan olursunuz.

Üçüncü Bölüm - Aşk, Ölüm...

Bana mektup gönderen bazı okuyucular aşk ve ölüm teması üstünde felsefe yapıyorlar. Bunları en çok şaşırtan şey "her canlı varlığın yolu üstünde karşılaştığı" ölümdür.

Aklı başında yirmiye yakın insan tamdım ki, ölüm üstüne derin düşüncelere dalmanın kendilerini daha da zeki hale getirdiği düşüncesindeydiler. Bu insanlar bende de türlü türlü düşünceler uyandırdılar; ama, açıkça söyleyeyim ki, bu filozofların koyu karanlıkları mum ışığı ile aydınlatmağa çalışmak için boşu boşuna harcadıkları zamana pek acıdım.

Bana. öyle geliyor ki, bu yöndeki "kuramsal düşüncelere girişmek ihtirası", "tanıma, öğrenme melekesi"ni körleştirir, bizim "kuramsal düşünen" adamımızı bir çıkmaza sürükler; genç filozof da kendince hiç beklenmedik şu sonuca varır: "Yazımı bitirdim; bana öyle geliyor ki, bu komünist gençlik örgütün üyesi, marksist olan benim tarafımdan değil, bilmem hangi şeytan tarafından yazılmıştır."

Ben şu düşüncedeyim: insan "soyut bir şekilde" felsefe yapmamalı, etrafına bakarak, etrafındakileri gözleyerek bunu yapmalı; kitaplara bakarak değil, doğrudan doğruya tecrübeden doğmuş olaylara bakarak yapmalı, bunun için gerçek tarafından sunulan bol malzemeleri kullanmalı. Bundan başka, şunu bilmeli ve hatırlamalı ki, bu gerçek, tarihin kendisi için tespit ve tayin ettiği aşamaları bitirmiş ve "yüzyılımızın büyük eseri"nin gelişmesini çok daha güçlendirmek için "felsefe" alanında çok şey biriktirilmiştir.

Bu gençler topraktan doğdukları için, elli yılda yine toprak haline geleceklerini mektuplarında yazdıkları gibi, "karanlıklar içine ve evrenin soğuk derinliklerine" gömüleceklerini ya da "herhangi bir yere" yollanacaklarını düşünmeğe kalkarlarsa, bu insanlar, daha şimdiden yaşamdan uzaklaşmışlardır, anlamına gelir bu. Yaşam kıskanç olduğundan, aylaklara hiç yüz vermediğinden, bu gençleri metafiziğin karanlık

dehlizlerine şiddetle iterse, bunlar yaşama kızmasınlar. İnsanoğlunun kötülüklerinin eseri alan dış görünüşündeki çirkinliklerine rağmen, yaşam biyoloji bakımından sıhhatlidir, nabzı iyi atan, güçlü, cesur, kendisini bereketli kılacak insanlar ister, beri yandan da mastürbatörleri ve müraileri amansızca siler süpürür.

Bana öyle geliyor ki, "insan ile evren arasındaki ilişkileri değerlendiren bütün felsefe sistemleri"nin en iyisi ve en doğrusu henüz var olmayan ama, kurulmak üzere olandır. Kurulmakta olan bu sistemin ne olacağını bilmiyorum. Zaten, bunu bulmak da benim işim değildir. "Aşk"ın sözünü etmeğe kalkışacak değilim. Bununla beraber şunu söyleyeyim ki, bana kalırsa cinsi münasebetler alanında gençler, işi basitleştirmeğe kalkışmışlardır ama, işi basitleştirenler ileride bunu çok pahalı ödeyeceklerdir. Bu kaba ve yüz kızartıcı basitleştirmeyi cezalandırma zamanının mümkün olduğu kadar çabuk gelmesini yürekten dilerim.

Burada köpeklerin şöyle bir sözünü edip geçeyim. Köpeklerin insana karşı besledikleri dostluk duygularını benimsemek çok faydalıdır, ama, insanlar, geri kalan şeylerde, dört ayaklı dostlarını taklit etmemelidirler.

Dünyadaki bütün olgular gibi, ölüm de bir inceleme konusudur. Bilim, ölümü gün geçtikçe daha dikkatli ve daha yorulmak bilmez bir şekilde incelemektedir. İncelemek, egemen hale gelmek demektir.

Ölüm, yaşama büyük iyilikler yapar. Yıpranmış olan, zamanını doldurmuş olan, yeryüzünde boşu boşuna kalabalık eden her şeyi mahveder, yok eder. Buna itiraz edilecek. Denecek ki, ölümün gücü ölüm henüz gelişmemiş olan çocukları esirgemez. Ölüm çoğu zaman bütün enerjilerini harcamamış, kullanmamış delikanlıları öldürür. Çok kabiliyetli, toplumsal bakımdan değerli bir çok kimseler genç yaşta öldükleri halde, bir takım kaba kimseler, budalalar uzun bir ömür sürmektedirler. Papağanlar yüz yıldan fazla yaşarlar, bunlar sık sık görülen şeylerdir. Buların hepsi doğru. Ama, bu üzücü olay hiç bir zaman "ölümün kör, ilkel, yenilmez gücü" ile izah edilemez, olsa olsa kötü ve yüz kızartıcı bir takım toplumsal ve iktisadi koşullarla açıklanabilir. Toplumsal bakımdan değerli insanların vakitsiz ölmeleri, başka bir patron tarafından kullanılmasından korkup, daha çabuk "faydalanılacak" bir emek gücü ile bakılan insana karşı aç gözlü "patron"un takındığı tavırdan doğmuş vücutça fazla çalışmadan ileri gelmektedir.

Biliyoruz ki, yüzbinlerce işçi ve emekçi, emek güçlerinin son derece insafsızca sömürülmeleri yüzünden yıpranıyor ve vakitsiz ölüyorlar.

İnsanlar koleradan, tifüsten, sıtmadan, veremden, vebadan vb. ölüyorlar. Oysa, "uygar devletler" de bu, hastalıkları doğuran mikropların bulunması hiç de zorunlu değildir. Son derece güzel şehirlerin etrafında çamur ve pislik içinde yüzen dış mahallelerin bulunması, insanların buralardaki evlere pislik çukuruna tıkılır gibi tıkılmaları hiç de zorunlu değildir. Lüks oteller, toplumsal bakımdan iyi ve bakımlı hastaneler kadar gerekli değildir. Bu basit gerçekleri durmadan tekrarlamak çok sıkıcı bir şey, ama, fazla bilgisi olmayan kimselerin çıkarını göz önünde tutarak, bu basit gerçekleri tekrarlamak şart.

Kapitalistlerin "uygar" iktidarına taraftar olanlar ve bu iktidarı savunanlar şu kanıdadırlar: Kıçlarını bit ısırmışsa, bundan ne bit, ne de kıç sorumludur, biricik sorumlu "doğa kanunu"dur. Hayır, bundan sorumlu olan, kalın kafalının rahat oturmağa alışmış olan kıçıdır.

Oysa, Sovyetler Birliğinde çocuk eğitiminin ve analığı korumanın toplumsal koşulları iyiye doğru götürülmeğe başlanmış ve çocuklarda ölüm oranı derhal azalmıştır ve gittikçe daha da azalmaktadır. İşçilerin sağlığı ise, izin sistemi, "dinlenme evleri" vb. sayesinde güçlenmektedir.

Biliyoruz ki, tüfek, top, tank, uçak, patlayıcı maddeler, boğucu gazlar ve insanları kitle halinde öldürmekte kullanılacak türlü şeyler üretmek için "uygar devletler" bol bol hesapsız para harcarlar. İnsan öldürme gittikçe daha pahalıya oturmakta, ya işçiler tarafından çıkarılan, ya da insanlardan vergi olarak alınan binlerce ton altını yutmakta ve bu insanlar, verdikleri bu paraların karşılığı olarak, kurşuna dizilmekte, patlayıcı maddelerle parçalanmakta, zehirli gazlarla boğulmakta, denizlerin dibini boylamaktadırlar.

Top, mitralyöz, dinamit, boğucu iperit gazı ve insanları kitle halinde öldürecek daha başka şeyler yapan silah fabrikatörleri yarının ulusların boğazlaşmasına büyük bir hararetle, ama, söylemeğe gerek yok, vaktiyle Doğunun zenginliklerini yağma etmek düşüncesiyle, Kudüs'ü zaptetmeğe, "İsa'nın mezarını kurtarmağa" hazırlanan orta çağ Avrupa'sı baronlarından çok daha düşüne düşüne ve daha metotlu bir şekilde hazırlanmaktadırlar.

Arada şu fark var: "Korkusuz ve kusursuz modern şövalyelerimiz"in gözünde Kudüs, şehirlerde bankaların toplandığı caddeler, "İsa'nın mezarı" ise, para kasalarıdır...

Ölümün kötü oluşu, yaşamda bir eser yaratmak için bütün güçlerini henüz tam olarak kullanamamış olan kimseleri öldürmesinden gelmez. İnsanlar birbirlerine karşı daha saygılı ve dikkatli davranırlarsa, ellerindeki imkanları sağlığın korunmasında, vücut bakımında doktor, ilgisinde, hastalıkların sebeplerini incelemekte daha cömertçe kullanmağa başlarlarsa, ölümün bu alandaki gücünü ve etkisini sınırlayabilirler. Bilim, çiçek hastalığını, kolerayı, kuşpalazını, vebayı, salgın hastalıkları, yüzbinlerce insanı vakitsiz öldüren bütün bu hastalıkları yenmiştir. Doktorlar gittikçe daha tecrübeli olarak ölüme karşı başarı ile mücadele etmektedirler.

Ölümün kötü oluşu, insanların yüreğine saldığı korkunun etkisi ile bazı kimselerin en değerli güçlerini "ölümün sırrını" bulacağız diye, "soyut" felsefi araştırmalarla boşu boşuna harcamalarından gelir. Ama, felsefe lapayı bile bulmamış oysa, ölüme karşı girişilen mücadelede lapa ile kene otu yağı Schopenhauer'in ya da E. Hartmann'ın felsefesinden daha faydalı olmuştur.

Ölümün kötü oluşu, insanların yüreğine saldığı korkunun hafızalarda bir takım tanrılar, bir "ahiret" yaratmağa, cennet ve cehennem gibi uydurmalara sürüklenmesinden gelir. Bizim gibi maden mühendisi, madenci, demirci "ölümlüler" öteden beri yeraltı tanrısı Vulcanus'tan daha hünerliyizdir. Elektrik teknisyenlerimiz de yaşam için, şimşek ve gök gürültüsünün eski hükümdarı Jupiter'den daha faydalı ve daha güçlüdürler.

"Ahiret", ilkel insanın heyecanlarından farklı olmayan heyecanlarımızın karanlık alanında bulunur. Çünkü ölüm korkusu hem bu heyecanlar, hem de "nevin muhafazası içgüdüsü" gizli eylemi üstünde hüküm sürer. Zaten, bu içgüdünün düşünülmeden olan eylemini de ölüm korkusu doğurur. Şu halde, "ahiret" gerçekten var olsaydı, önce sistemimizdeki gezegenler arası ilişkileri kurduktan sonra, sonra da dünyalar arasında ilişki kurduktan sonra, bu "ahiret" denilen şeyi evrenin herhangi bir yerinde keşfedecektir. Ama, bu, acele olan bir şey değildir. Biz, her şeyden önce, yeryüzündeki yaşamımızı iyice düzene sokmağa bakalım.

İnsanların yeryüzünde çektikleri cehennem azaplarını başka bir yerde rahat etmek boş hülyasıyla telafi etmek için rahiplerin ve "Kilise babalan"nın cenneti budalaca uydurduklarını tekrar tekrar söylemeğe gerek var mı? Bundan başka, böylelikle, göklerdeki bir cennet mutluluğu düşü, zenginlerin yeryüzünde sürdükleri yaşamın çekici ve göz alıcı parlaklığını yoksulların gözünde biraz karartacak, hatta söndürecektir.

Ölümün yüreklere saldığı korku, dinlerin yaratılmasına sebep olduğundan dolayı kötüdür, zararlıdır. İlkel insanların bilinçli yaşamının başlangıcında, bir din yaratmak, doğa olgularını bir düzene sokmak denemesi olduğu için, bu olguları insana benzeyen tanrılar şeklinde canlandırdığı için, aslında, korkutucu hiç bir şeyi kapsamayan bu halk yaratmasının belli bir toplumsal faydası da vardı. Düşüncenin, fantazinin, gelişmesine yardım ediyordu ve "sanat" yaratması olarak bugüne kadar hâlâ değerini kaybetmedi.

Rahipler ve kilise adamları, sanat olarak, din yaratmasına son verdiler, halkın dini görüşlerinden anlamsız ve korkutucu bir takım ahlak sistemleri çıkardılar. Bu suretle, düşüncenin, dünyayı tanımanın ve öğrenmenin, fantezinin, düşüncenin gelişmesini uzun zaman sekteye uğrattılar.

Dünyayı şeytanlarla dolduran hıristiyanlığın-ki insan tarafından yaratılan insana benzer tanrıları şeytan kılığında gösterdi- uygarlığın ilerlemesi üstünde çok kötü etkisi oldu. Şeytanların gücünden korkup, insanlara dünyadan yüz döndürmeyi vaaz eden, insanlara en koyu batıl inançları aşılayan on binlerce cahil keşişi, papazı doğuran hıristiyanlıktır. Kilisenin tutucu sofuluğuna ve korkunç zulmüne düşüncelerine isyan edenler ise, bu keşişler tarafından şeytan çarpanı, dinden ve doğru yoldan sapanı sihirbaz, büyücü bir takım insanlar sayıldı, meydanlarda diri diri yakıldı. "Kutsal Engisizyonu" bulan sadece hıristiyanlıktı. Bu zulüm ve işkence kurumunun eşine hiçbir dinde raslanmaz. Engizisyon yedi yüz yıl içinde yüzbinlerce insanı "dinden ve doğru yoldan sapmış" ve "sihirbaz" diye ateşte yakmış, yüzbinlerce insanı da buna yakın cezalara çarptırılmıştır. Hıristiyanlığın bunca övülen "insanlığına" rağmen, Engizisyon, ancak Napoleon Bonaparte tarafından l800'de İtalya'da, l808'de İspanya'da kaldırıldı, sonradan tekrar getirilmeğe çalışıldı. Hristiyan kilisesinin bilime karşı giriştiği tutucu ve amansız mücadele Avrupa tarihinin en utanç verici olayıdır. Ama bu olay

bugüne kadar ciddi bir şekilde incelenip aydınlatılmamıştır. Kilisenin kültürlü insanları manevi ve ahlaki bakımdan serseme çevirmesini şu olay gayet güzel anlatır: Birinci Paylaşım Savaşındaki emperyalist insan kıyımı sırasında Alman hıristiyanlar: "Tanrım, İngiltere'yi cezalandırın!" diye dua etmişler, İngilizler, Fransızlar, Ruslar insan öldürmek suçunu işlemekte kendilerine yardım etmesi için Sevgi tanrılarına, aynı duada bulunmuşlardı.

Bana mektup gönderen okuyucularımın dinin "zorunluğu", "değeri" hakkındaki, bugünkü ahlakın temeli olan din hakkındaki, en son "avunma kaynağı olan din" hakkındaki sorularına yeteri kadar aydın bir şekilde karşılık verdiğimi sanıyorum. "Avunma"ya gelince, fikrimce, insanı en iyi avutan şey, makul çalışmasıdır.

Demek oluyor ki, genellikle, dünyamızda her şey gayet basittir. Bütün meseleler ve sırlar insanın iradesiyle ve aklının gücüyle, yine insanın çalışmasında ve yaratıcı eserinde hal şeklini bulmaktadır.

Utanç verici gerçeği haklı göstermek ve insanları bu gerçekle bağdaştırmak isteyerek, herşeyi arap saçına döndüren ve karartan, kendini zeki bilenlerin "hilekar felsefesi"dir.

Dünyada insan aklı dışında hiç bir makul güç bulunmadığını, yeryüzünün ve evren hakkındaki bütün görüşümüzün ancak aklımızda bir düzene konulduğunu, bugün de konulmakta olduğunu artık anlamamızın zamanı gelmiştir. Aklın eylemi dışında, buzulların hareketi, fırtınalar, depremler, kuraklık, aşılmaz bataklıklar, balta girmemiş sık ormanlar, hiç bir şey vermeyen çöller, vahşi hayvanlar, yılanlar, parazitler vardır. İnsanın dışında, yalnız karmaşıklık ve yıldızlar karmaşasının doldurduğu uçsuz bucaksız uzay vardır, insan bu karmaşıklığı, düşüncesiyle her şeyi bilmek ve öğrenmek içgüdüsü ile sağlam bir düzen getirmiştir ve getirmektedir: Tıpkı, bataklıkları kurutarak, çölleri sulayarak, dağlar arasından yollar açarak, vahşi hayvanların ve parazitlerin kökünü kurutarak ve iyi bir mülk sahibi olarak dünyaya bir "çeki düzen vererek" yeryüzünü bir düzene soktuğu gibi.

İnsanoğlunun zulmeden, zülüm gören ya da arabuluculuk eden gibi üç tutumunu tayin eden toplumsal koşulların ortadan kaldırılması gereklidir.

Doğanın ve devletin sınıf yapısının şu ya da bu şekilde çıkardığı maddi engeller, ya da, örneğin kilise gibi ideolojik baskıların şu ya da bu şekilde çıkardığı engeller ortadan kaldırılmalıdır. İnsandaki güçlerin, kabiliyetlerin özgür gelişmesini, kültürün gelişmesini engelleyen her şey kaldırılmalıdır.

Kişisel faaliyetin bilimin, tekniğin ve sanatın türlü alanlarında parlak sonuçlar verdiği, hâlâ da vermekte olduğu, bu faaliyet egemen sınıfın "gelenekleri" ile, zevkleri ile menfaatleri ile tamamiyle bağdaşınca parlak sonuçlar verdiği, hâlâ da vermekte olduğu inkar edilemez.

Ama, bir kimse düşünceye, "geleneğe", evrensel bayağılığa, menfaatlere, alışkanlıklara aykırı hareket ettiği takdirde, bu menfaatler, bu alışkanlıklar, vb. arasında yeri olamaz. Bu insan ya zindana atılır, ya da diri diri ateşte yakılır. Sokrat ile Galile'nin başına gelenler, yaşayışın ve düşüncenin sağlam temellerini sarsmağa çalışan onbinlerce, yüzbinlerce insanın da başına gelmiştir. Uşaklık etmeyen, bundan ötürü de istenmeyen insanlara böyle işkence etmekle, evrensel bayağılık, kendini savunmak ve yeryüzündeki egemenliğini güçlendirmek için kendisine mutlaka gerek olan o ikiyüzlülüğün ne kadar derin olduğunu bütün çıplaklığı ile göstermiştir.

Biliyoruz ki, küçük burjuva bütün düşünceleri ve bütün duyguları ile tamamiyle bireycidir. Küçük burjuvanın başka türlü olmak elinden gelmez. Çünkü, küçük burjuvanın bireyciliği burjuva toplumunun asıl temelini oluşturan "kutsal özel mülkiyet kurumu"na dayanır. Her küçük burjuva felsefesinin hedefi, insanları, "özgürlük, eşitlik ve kardeşlik" yoluna, "sınıflar arasındaki asude işbirliği" yoluna götürebilecek biricik temel olarak bu "kutsal özel mülkiyet kurumu"nu güçlendirmek ve haklı göstermektir.

Karl Marx'ın öğretisi bu felsefenin yalancı niteliğini gösterdiği gibi, 1914-1918 Birinci Paylaşım Savaşı, küçük burjuva etkileri ile güçle zehirlenmiş olan Avrupa işçi sınıfının örgütündeki yetersizlik yüzünden kurulmasına sebep olduğu faşizm gibi olaylar da bunun böyle olduğunu göstermiştir.

Küçük-burjuva bireyciliğinin kişilik karşısındaki tutumu, bu bireyciliğin ikiyüzlülüğünü ve sahtekarlığını tamamiyle ortaya koymuştur. Küçük-burjuva düşüncesi, genellikle, kişisel güçlerin ve yeteneklerin normal

gelişmesini köstekler ve bozar. Burjuva devletinde, kişiliğin gelişmesi karmaşık bir ulusal çıkarlar ve sınıf çıkarları baskı sistemi ile, bir dini, felsefi, hukuki düşünceler sistemi ile sınırlanmıştır. Bu sistemin hedefi, insandaki "toplumsal hayvan"a has özellikleri geliştirmektir. Ama vardığı sonuç tersinedir. Gerçekte insanların çoğu bir azınlığa boyun eğen kuzu gibi hayvanlar haline gelir ve bu azınlığın çoğunluğu ezmesini kolaylaştırır.

Güçlerin faaliyeti, en başta açgözlü bir sermaye birikiminde, yani resmi bir yağmada, sonra topluma karşı işlenmiş ve yasalar tarafından kovuşturulan suçlarda, yani küçük çaplı hırsızlıkta, haydutlukta, katillikte, en son cinsel taşkınlıklarda kendini gösterir. Enerji başka uygulama alanı bulamazsa, başka bir faaliyet alanı tarafından kullanılmazsa, enerjiye geniş bir uygulama alanı sağlar.

Karmaşık bir sınıf baskısı sisteminin az bir zorlaması, insanların duyguları, "bilinçaltı"ları üstündeki etkisi bunlarda anlayışsızlık ve yaşam karşısında korku doğurur, bunları bütün tanrıları ve dinleri yaratan ilkel atamız gibi düşünmeğe zorlar. İnsan dışında ve insana düşman "objektif güç" bulunduğunu ve bu güçleri yenemeyeceğini düşünmeye zorlar. Olaylar karşısında boyun eğmek insanı pasif hale getirir.

Yaşamın çelişkilerine sinirlenen, öfkelenen kimselerdeki heyecanlar ise, bilincin gelişmesini durdurur, karartır. Ama bu kimsenin "bilincin varlığı çoktan geçtiğini" düşünmelerine engel olmaz. Böyle bir ruh hali insan ile gerçek arasındaki ayrılığı daha da derinleştirir, insanı anarşist haline getirir, ona şu anlamsız kötü şeyleri söyletir:

"Onbeş yıldan beri yaşam benimle kedi fare ile oynar gibi oynuyor. Şimdi bütün öğretim yapanlardan nefret ediyorum. Ben onlardan daha zekiyim. Kendimi hiç düşünmeden, bunları cephede elde silah savunduğuma acıyorum."

"Kendisi uğrunda" giriştiği kısır mücadelede daha şimdiden vahşi hale gelmiş bir insanın çığlığı bu.

Kapitalist rejim, insanları, zulmedenler-zulüm görenler, uzlaştırılması mümkün olmayanı uzlaştıranlar diye bölümlere ayırır. Kaldı ki, ispat edilen bu itiraz edilmez şeyi anımsatmaya bile gerek yok. Yine de, anımsatmak

ister. Çünkü, yaşamda çabucak rahat bir mevki sahibi olmak isteyen bir çok genç bu acelenin kendilerini geçmişe doğru sürüklediğini belki de anlamıyorlar. Yine anlamıyorlar ki, sürüklendikleri geçmiş kanlı bir cambazhane sahnesidir, kapitalist gerçek bu kanlı meydanda bütün revasızlığı ile gemi iyice azıya almıştır, hümanistler ve arabulucular, uzlaştırıcılar bu kanlı meydanda insanın içini titreten birer soytarı rolü oynarlar.